

Acteur Jasper Boeke over faalangst

Codewoord: bakfiets

Toiletgroep medio jaren negentig. Twee pisbakken, twee acteurs. “Zo, dus jij gaat mij opvolgen?”, gromgrapt Pierre Bokma tegen de grote belofte naast hem. Inmiddels weet Jasper Boeke waar illusies thuishoren: down the drain. Gesprek met een dapper man.

Voor het eerst in vijf jaar staat Jasper Boeke [41] weer vol in het zaallicht, in de voorstelling *Valangst* van MATZER Theaterproducties. “In het vechten tegen faalangst kun je conditie opbouwen. Maar je moet het wel bijhouden”, grinnikt hij. Jasper is een kenner. Iemand die een uitverkocht Carré zou kunnen boeien met een hoorcollege over faalangst – nu alleen nog dat spreekgestoelte op. In de jaren negentig viel hij op bij Het Zuidelijk Toneel en Toneelgroep Amsterdam. Maar de zelfvertwijfeling bleef. Altijd.

“Ik heb ontdekt dat faalangst twee soorten gedrag uitlokt”, zegt hij. “Een: je gaat je hardop of in jezelf verontschuldigen. Je zegt: ‘Neuh, hoeft niet’ en laat een uitdaging aan je voorbijgaan. Want je bent ervan overtuigd dat je het tóch niet kunt. M’n zoontje van tien kent die truc al. Ons codewoord om dat te doorbreken: bakfiets. Het andere gedrag is de schone schijn ophouden. Je gaat bluffen. Maar vooral hopen dat de ontmaskering uitblijft. Ik noem dat het zwembadgevoel: je komt in je kleedhokje, kleren weg. Alleen nog een onderbroek. Daar zit je dan.”

Seedorf

‘Die Angst des Tormanns beim Elf Meter’ heet een film van Wim Wenders. Knikkende knieën. Heel het stadion kijkt. Hou je ’m tegen? Maar ook de strafschoptener vreest mislukking – in elke mens huist Clarence Seedorf. “Sport en theater zijn verwanten”, zegt Jasper. “Voor beide geldt scoren of verliezen. Maar in mijn faalangst staat de afloop al vast: je rent op een leeg doel af. En schiet over.”

Wat het zo lastig maakt: hij zegt overal ‘ja’ op. Ellendig woord: slechts twee letters. Die vallen zo uit je mond, weet Jasper. Kende het Nederlands maar een bevestiging van minstens achttien lettergrepen. Kon je nog halverwege terug. “Dat ja-zeggen van mij is een mentale tactiek. ‘Jasper, wil je in China een opera regisseren?’ ‘Ja joh, waarom niet?’ M’n innerlijke stem aarzelt dan nog. Maar zegt uiteindelijk: ‘Je ligt toch al je bek. Wat maakt het nog uit?’”

Nachtdieren

Relativeren. Dat helpt. Vrolijke bijkomstigheid: zijn vrouw is ook actrice. Soms delen ze toneelnachtmerries: ‘Nee, joh! Hamlet?! We doen vanavond Goethe!’ Of: ‘Toch spannend vanavond in Parijs spelen [...] Hoezo fijn, boventiteling in de zaal? Heb jij die Franse vertaling nooit gekregen?!’ Lach er maar om. Tot het nacht wordt. Faalangst houdt niet van daglicht. “Gisteren heb ik fijn gerepeteerd. Niks aan de hand. Tot ik naar bed ga. De twijfel die komt opzetten. Er dringt een dier in je binnen, dat zich niet laat vangen. De remedie? Klappaampje openzetten. wachten tot-ie wegfladdert of kruipt.”

Bergwand

Toch was het in vol zonlicht, dat z’n eerste angst wortel schoot. Een herinnering: hij is vijftien, een vakantie in Frankrijk. Vóór hem: de bergwand. Klimmen. Z’n vader had geroepen dat-ie dat best kon. “Toen ik 50 à 60 meter hoog was, zat ik verlamd van angst tegen de wand geplakt. Zo’n twintig minuten lang. Eindeloos. Toch

doorgeklommen.” Later zal hij nog een bron van angst ontdekken. De vrees dat er iets met z’n kinderen gebeurt. Dat ze hun onschuld verliezen. Zelf weet hij hoe kostbaar die is. Negen jaar oud: “In Nijmegen ging ik van de antroposofische eierdopkapselschool naar de bomberjackbuurtschool. ‘Zal ik een stukje spelen?’, riep ik daar vrolijk. Dat vonden de jongens op het schoolplein eigenaardig maar oké. Tot ze er genoeg van hadden. Meer dan genoeg.”

‘Fear is a man’s best friend’, zong John Cale. Zie dat melodietje maar kwijt te raken. Laat staan die angst. En is het wel verstandig om hem – of is het haar? – van je af te schudden? “De kunst is je angst om te buigen naar output: vluchten of aanvallen. Dan kan-ie wegvloeien”, zegt Jasper. Even later staat hij plotseling op. Loopt een rondje in de repetitieruimte van Matzer. “Tekstverlies”, zegt hij, “dat is de grootste angst.”

Franje

Op voorstellingsdagen mag hij graag fantaseren. Over een loslopende koe op het spoor. Of een bommelding. “Je hoopt het. Want de acteur die roept ‘Heerlijk, vanavond spelen!’, die geloof ik niet.” Andere beweringen die hij wantrouwt: theater moet verontrusten. Of taboes doorbreken. “Allemaal franje”, oordeelt Jasper. “Acteren is een legitimatie om verboden gedrag uit te leven – agressie, vrouwonvriendelijkheid. Het is puur egocentrisme. Maar je komt ook je angsten tegen.” Wat hij eng vindt? Verleidelijkheid spelen. Of macht. Zoals Herakles, de Griekse leider. Bij Toneelgroep Amsterdam vertolkte hij die titelrol in 1998. Met glimlach: “Moest ik in een half kostuumpje spelen dat ik een leeuw met twaalf koppen had omgelegd. Ik speel liever de minkukel dan de held.”

Maar wél de lat hoog leggen. Vooruit, nog hoger: “Mijn vader bood voorwaardelijke liefde. Die moest je verdienen. ‘Jongen’, zei hij ooit. ‘Toen ik zo oud was als jij, had ik m’n eerste radio al gemaakt.’ Ik wilde dat hij trots op me was. Een extra reden om de sterren van de hemel te spelen? Ja.” Zo’n tien jaar geleden maakte Jasper de overstap naar de muziek. Basgitaar. Succesvol componeren voor films en tv-series. Tot verdriet van z’n vader? Jasper lacht. Ironie, de musical: “Hij bewondert me nu om wat ik doe.”

Scannen

Straks mag-ie weer. Het toneel op. In Jaspers hoofd klinken nu al fictieve dialogen. Van bezoekers. Als het moet, kan hij zelfs al fragmenten van recensies lezen. Positief van toon? “Ach, een bezoeker zal denken: in het ergste geval gaan we naar huis. Geld terug, klaar.” Stilte. Tik minder laconiek: “Een goede remedie tegen angst is alle risico’s benoemen: wat kan er misgaan? Is de angst dan nog niet weg, dan ga je via je lichaam je geest besturen. Door elk stukje van je lijf te scannen en alles wat gespannen is te ontspannen. Dat werkt. Want het idee uit de Verlichting dat de geest onafhankelijk van je lichaam functioneert, is onzin. Ze zijn een eenheid.”

Verf

Ja, zij wel. Nu hij nog. Want Jasper voorziet de tweestrijd. Tussen spelplezier en angst. Wat ‘ValAngst’ nog spannender maakt, is het kat-en-muisspel tussen fictie en autobiografie. “Alles is spel. In hoeverre iets echt is, laat ik aan de verbeelding over. Tegen een schilder ga je toch ook niet zeggen: ‘Hé, ik zie dat het verf is!’”

Hij schenkt wat thee in. Denkt na. De vraag was: is de wereld niet gekanteld? Vroeger waren we stervelingen die naar helden op het toneel keken. Nu dienen we zelf helden te zijn – en snakken we naar stervelingen op het toneel. “Het klopt dat het ‘Yes, we can!’ aan de macht is. Hardop zeggen ‘Dat kan ik niet’ is not done. Alsof je

die vrijheid niet hebt.” Nipt van z’n glas. “Maar dat ik straks op het podium sta, dat is m’n lot.” Begin van een glimlach: “Nog zelfverkozen ook.”

Eric Alink

ValAngst is te zien in theaters van 29 februari t/m 22 april 2012. Meer informatie op www.matzer.org.